

є більш привабливою для вкладення фінансових та людських ресурсів. Слід погодитися, що з огляду на Європейський вектор розвитку туризму нашого регіону ми повинні вивчити досвід і намагатись наслідувати ті європейські країни, у котрих ця галузь вже розвинута і досягла вагомих результатів. У більшості провідних країн Європи туризм став чи не визначальною галуззю економіки і доходи від туризму складають 10 % від сукупного національного продукту. Оскільки туризм не тільки економічне явище його розвиток неможливий на основі лише ринкових механізмів, а й потрібно враховувати глибоко соціальне, духовне і культурологічне середовище. Для цього необхідна державна політика розвитку туризму в Україні. Важливою умовою є необхідність створення механізмів сприяння будівництву нових та реконструкції існуючих об'єктів туристичної та курортної інфраструктури. Необхідно формування системи центрів туристичної інформації - елементу туристичної індустрії, створення туристичних представництв за кордоном.

Список використаних джерел

1. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В.Ф. Кифяк – Чернівці: Зелена Буковина, 2013. – 312 с.
2. Карсекін В.І., Хлопяк С.В. Оцінка інвестиційної привабливості туристично-рекреаційних регіонів України / В.І. Карсекін, С.В. Хлопяк // Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. Туган-Барановського. – 2014. – №4(16). – С. 45-49.
3. Лихоманова О.В. Вплив туризму на соціально-економічний розвиток регіонів України / О.В.Лихоманова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – №10. – С. 74-78.
4. Коваленко Н.Ю., Прокопєць Л.С., Федорюк А.Л. Правова регламентація діяльності суб'єктів туристичної діяльності / Н.Ю. Коваленко, Л.С. Прокопєць, А.Л. Федорюк // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Чернівці: АНТ Лтд, 2015. – Вип. III. Економічні науки. – С. 57-61.
5. Алексєєва Ю.В. Державне регулювання національної індустрії туризму в умовах європейської індустрії / Ю.В. Алексєєва // Актуальні проблеми управління соціально-економічним розвитком: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених. Київ, 3-6 червня 2002 року. – К.: КНЕУ, 2012. – С. 9-11.

УДК 378.14+339.97

Палажченко Карина Сергіївна

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Войтко Сергій Васильович

*Доктор економічних наук, професор
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ТРЕНДИ ОСВІТЯНСЬКОГО ПРОЦЕСУ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У статті аналізуються існуючі світові тренди розвитку освітньої платформи, зроблений аналіз сучасного стану та можливих шляхів її розвитку і, безпосередньо, вищої школи. Розглянуто сутність основних тенденцій модернізації вищої освіти, що підкреслюють вагомість змін глобальних трансформацій.

Ключові слова: сфера освіти, тренди, трансформація освіти, глобалізація, технологічні уклади.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Масові глобалізаційні процеси та технологічні зміни, які призвели до зрушень у різних сферах життєдіяльності суспільства, стали поштовхом освітніх реформ і трансформації самої системи загалом. Розвиток технологій стає каталізатором для створення нової освітнянської системи та інституцій, що веде до поступового зростання світового та локального ринків освітніх послуг, що потребує від традиційних установ нових стратегій та адаптації до потреб суспільства аби залишатись конкурентоспроможним гравцем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання трансформації освітньої сфери та її основних трендів були розглянуті в працях таких вітчизняних вчених як, В. Андрущенко (трансформація вищої школи) О. Дубасенюк (модернізація змісту освіти) , Г. Товканець

(особистісних підхід у сфері надання освітніх послуг), С. Кримський (трансформація знання) та інші [1; 3; 5; 13]. Методологічною та інформаційною основою роботи є матеріали наукових періодичних видань, форсайт-дослідження зарубіжних країн і нормативно-правові акти сфери вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Феномен процесу глобалізації на сьогоднішній день став поштовхом для багатьох трансформацій і, наразі, ці зміни лише набувають своєї сили. Так, у багатьох країнах відбуваються зміни парадигм людського буття, що є рушійною силою докорінних змін змісту та форм державного функціонування та суспільного укладу. До однієї з таких змін належить сфера освіти. Тривалий час ця сфера в Україні мала «імунітет до змін» у суспільстві та вважалась досить консервативною, незважаючи на деякі поправки, котрі в цілому не зачіпали структур, основних концепцій, форму та зміст процесу навчальної діяльності. Проте, в тенденційній картині відбувається дислокація пріоритетів. Найближчим часом саме цей кластер може зазнати кардинального реінжинірингу. Але, варто звернути увагу на те, що основним джерелом змін стане не сама система освіти, а суміжні їй галузі та технології, що приходять разом зі швидкою реорганізацією технологічного укладу.

Сфера освіти, як один зі складників механізму функціонування держави та суспільства в цілому, має бути більш прогресивною та реагувати на зовнішнє середовище, аби встигати за швидкоплинними світовими тенденціями. Такий уклад гарантує державні привілеї у вигляді людського капіталу, оскільки саме він є системоутворюючим елементом нової економіки, заснованої на знаннях. Попри розумінні важливості освітньої платформи, кардинальних реформ або масштабних інновацій було не так і багато. Актуальність дослідження теми освітнього простору наразі аргументується світовим технічним проривом, що може докорінно змінити освітній ландшафт [2].

В умовах формування нового технологічного укладу важливо окреслити його вплив на економічно-суспільну формацію. Даний уклад продукує умови ринкової конкурентоспроможності людського капіталу, яку, у свою чергу, має забезпечити освітня система, що в подальшому обумовить становище країн на міждержавному рівні та визначить державу-гегемона.

Технічні прогресії та потенції вже давно набувають свого розвитку на значущості. На сьогоднішній день накопичена критична маса технологій та методів діяльності. Експоненціальний розвиток веде до якісного переродження нуклеарних і застарілих форм функціонування класичних форм інститутів, у числі котрих освітні [4; 9].

Звернення уваги сучасними дослідниками на проблематику та приділення значної уваги технологіям і технологічному укладу при обговоренні майбутнього освіти пояснюється кількома причинами. Основною особливістю є те, що технології та соціальні практики нерозривно пов'язані. Генеза розвитку суспільства вказує на кореляцію зміни типу матеріальної культури та динамічних показників суспільства, що, у свою чергу, змінює світосприйняття людей, їх спосіб мислення на напрям мисленнєвої діяльності. Технологічний та технічний прогрес, освоєні технології та успішно впроваджені в масове виробництво радикально впливають на суспільний уклад і пріоритети суспільства. Потрібно зауважити, природа технологій індиферентна відносно до соціально-економічних і культурних відмінностей.

Проте, є фактор диференціації користувачів технологіями – безпосередня вартість пристрою та вартість доступу до технологій. Більш дешеві технології часто проявляють об'єднуючий, демократизуючий характер і мають транскультурний та транскордонний впливи. Саме тому технології використовуються державою як один із засобів покращення функціонування суспільства. Особливо важлива дана тема в контексті розвитку електронного урядування в Україні як сполучник між громадянами та інституційними органами. Сміливо до інформаційних і телекомунікаційних технологій можна відносити технології такого роду. Саме тому, для проведення успішної політики важливо аби їх вартість для окремого споживача була невисока, забезпечуючи таким чином високу проникність. У результаті,

система освіти є масовим способом передачі інформації, знань, та потребує масових рішень, дозволяючи навчати великі групи новим умінням, навичкам і компетенціям без втрати основного змісту та якості освіти. Вирішення проблематики залежить від спроможності держави забезпечити освітню платформу технологіями, які ефективно проникнуть в освітній процес та набуде позначки масовості [6].

Для того, аби сформувавши бачення розвитку освітнього процесу на майбутнє потрібно зрозуміти те, які саме технології будуть ключовими для базових процесів в освітній системі та будуть впливати на комунікативність, результат засвоєння знань, освоєння умінь і навичок, фіксування оцінювання досягнень та, безпосередньо, на мотивацію у навчанні. Безпосередньо визначитися з баченням майбутнього можна на основі прогнозування та передбачення (форсайт).

Основні принципи форсайту можуть допомогти сформувавши бачення майбутнього освітніх процесів на короткострокову, середньострокову та довгострокову перспективу. А саме:

- Майбутнє може змінюватись від прикладених зусиль. Тобто, його можна створити.
- Воно варіативно, бо виникає з минулого та залежить від прийнятих рішень учасників і зацікавлених у формуванні певного сценарію подій сторін.
- Прогнозування є однією з більш точних методик використовуваних у статистиці задля отримання інформації про майбутнє. Є сфери, для яких можна будувати прогнози, але, в цілому, передбачити достовірно неможливо. У літературі феномен таких подій називається «чорні лебеди» - непередбачувані явища, ситуації, події. Можна лише підготуватися до такого майбутнього, яке ми хочемо бачити, або самим підготувати його.

Форсайт - одна із найбільш розповсюджуваних технологій, що використовують у США та інших країнах Європи. Вперше даний термін прозвучав на телеканалі ВВС 1930 року з уст письменника-фантазиста, котрий запропонував ввести спеціальність тотожну історик, що аналізує минуле, але навпаки, аналіз, за ідеєю, має бути на ретроспективу. На сьогоднішній день така задумка набула матеріального втілення у вигляді системи методів, що використовують експертну оцінку, моніторинг минулих подій та технології, зазвичай, задля виявлення технічних проривів, новітніх відкриттів і ключових подій. В основу методики входить написання сценаріїв майбутнього на базі минулого досвіду та трендів сьогодення. Започаткована ще у 50-х роках методика лише активізує потік прихильників використання такого роду досліджень і закріплює свої позиції на платформах українських проєктів. Її популярність обумовлена значною вірогідністю здійснення передбачуваних сценаріїв і конкретною методикою (або, можна її назвати, інструкція) щодо виконання прописаних сценаріїв розвитку майбутнього. До того ж, технологія відноситься до кількісних методів дослідження, що робить результати, за умови правильності проведення, більш валідними та надає змогу варіювати у виборі дій, які відповідають поставленій меті чи цілям дослідження. Тобто, вона орієнтована не лише на визначення вірогідних альтернатив, але й на вибір найбільш бажаних з них. Саме тому її використання є привабливим не лише для дослідника, але й для замовника, оскільки дана технологія використовується у різних сферах наукового та ненаукового знання, широко відома в бізнес індустрії та іншій комерційній діяльності [12].

Успішність прогнозів заснована на такому: історичній обізнаності (аналіз даних допоможе з'ясувати наявність циклічних подій та допоможе запобігти невдалого досвіду) та на визначенні так званих трендів, тобто домінуючих потужних соціальних і технологічних процесів динамічно змінюючи світ і ведучи до створення трендів майбутнього. Для освітян щорічно компанією «Learn Launch» організовується конференція «Через кордони», де до розгляду приймаються актуальні зрушення і реконструкції на міжнародній арені в сфері освіти. Під питанням доцільність будь-яких модернізацій освітнього поля діяльності. Як вже зазначалось, освітня інституція є однією з найбільш статичних. Востаннє такий антураж був викликаний під час промислової революції. Коли світ перейшов від ручного та локального виробництва до масштабного фабричного. Тоді підхід до навчання був переформатований.

Особливостями такого процесу навчання стала локалізація, масштабність груп, доступність, проте, за таких умов обмежується гнучкість системи. Сучасна постіндустріальна епоха вже не приймає старі методи освіти. На сьогоднішній день актуальною є парадигма руху від масового виробництва до масової персоналізації. Для того аби говорити про можливі зміни розглянемо тренди сьогодення, котрі є вагомим рушієм змін освітньої форми: 1) глобалізація; 2) локалізація; 3) зростання міжнародної конкуренції трудових ресурсів; 4) автоматизація виробництва; 5) парадигмальний вплив концепції «Сталого розвитку»; 6) збільшення потужності інструментів електронного урядування; 7) поширення цінностей «мережної культури»; 8) формування індивідуальних траєкторій навчання та компетентнісного підходу; 9) орієнтація освіти на економічні та суспільні запити; 10) гейміфікація освітньої платформи; 11) гуманітаризація технологій [9].

Дані тренди надають змогу зробити такі висновки, що вказують на ефективність перебудови існуючої освітньої. Технології все частіше стають основним компонентом у фіксації, передачі та отриманні знань, таким чином змінюючи традиційні способи. Окрім номінальних технологій змінюють сам процес оцінювання досягнень, їх фіксації та методи управління власною освітньою траєкторією. І найголовніше, що реорганізація відбувається не лише на рівні особистісного вибору, але й впливає на внутрішню функціональність процесами управління у навчальних закладах. Перевагою для отримувачів освітніх послуг стане індивідуалізація освіти за допомогою технологій за мінімальною витратою часу та коштів [7; 8].

Нові рішення для освіти знайшли свої відгуки у вигляді стартапів, зазвичай технологічних, що значна частина нових рішень для освіти реалізується у вигляді технологічних стартапів, що є привабливим для інвестиційної діяльності в Україні та поза її межами. Таким чином, на освітньому полі виникають нові позиції та гравці, що стають агентами між освітянами та користувачами результатів освітньої діяльності та стрімко реагують на їх потреби при цьому не регулюючись національними урядами. Результатом є неформальне делегування функцій освітніх інститутів на приватні компанії та використання процесу діяльності та її кінцевого результату з метою комерційної вигоди.

Різні показники економічної динаміки промислових країн, такі як інтенсифікація конкуренції, стрімка зміна технологій, популяризація нових методів використання наукових розробок, безкордонна комунікація та високий рівень проникності створюють попит на нові форми та зміст компетенцій, навичок та умінь, що веде за собою зміну форми підготовки [4].

Такий стан речей є дихотомічним до розуміння нового типу підходу до навчання. Оскільки, з однієї сторони ринок потребує кваліфікованих трудових ресурсів, що готові до командної роботи та мають високий рівень креативності, гнучкості здатних підлаштовуватись під різні умови; з іншої сторони технологічний прогрес призводить до попиту отримувачів освіти та працедавців звертатись до швидких методів отримання освіти, головним завданням котрої є максимально швидко засвоєння ряду компетенцій, які нададуть базу для виконання вузького кола завдань, відповідно до певної специфіки роботи. На сьогоднішній день стартом таких освітніх програм є онлайн-платформи, курси швидкого зростання і тренінги, що вже спеціалізовані на програмування виконання завдань конкретного робочого місця [10].

З третього боку, популяризується метод навчання протягом життя (life-long learning), що дозволяє контролювати корпораціям рівень розвитку людського капіталу, та забезпечувати постійний розвиток персоналу відповідно до змінюваних тенденцій ринку. Хоча, така можливість є, проте її актуальність в Україні має малий показник. Проте, будь-яка з наведених вище варіацій та тенденцій розвитку потребує змін до вимог і структури базової освіти [14].

Наведені вище тренди освітлюють розвиток освіти майбутнього, вказуючи на більшу технологічність, індивідуалізованість, практичність, інтернаціоналізм. Вже сьогодні можна спостерігати за інтеграцією людей будь-якого покоління у процес навчання за допомогою різних установ, а, інколи, просто гаджета. Всі процесії обговорюються вже давно, вони не є

новими, проте, лише зараз вони не поодинокі, а комплексно систематизовані в наочну схему, що окреслює майбутній шлях отримувача освіти на роки вперед.

Індивідуальна траєкторія являється певним конструктом, що починає формуватися у період пізньої школи та супроводжує у виборі професійно-наукової діяльності у ВНЗ, проте, не закінчується завершенням навчальної програми в навчальному закладі, а продовжується впродовж всього періоду життя Людини. Сама ж траєкторія не є константою, а формується під впливом як індивідуальних, так і суспільно прийнятих чинників і факторів [11].

Такі підходи до отримання освіти активує інвестиційний потік задля задоволення власних цілей, саме тому процес капіталовкладень, який потребує все більшого контролю та максимальної організованості процесу. На сьогодні уже нараховується значна кількість фінансових інструментів для інвестування в освітні процесії, що користуються попитом. Тому зрозумілим є факт, що майбутнє в рамках отримання і надання знань буде кардинально модифікуватись відповідно до викликів суспільства.

Зміна формату освітньої системи провокує розгляд людського капіталу під новим кутом зору, з'являється новий тип. За рахунок цього кон'юнктура потенційних отримувачів освіти поділяється на декілька: які стимульовані лише кінцевим результатом – отриманням диплому магістра; ті, що розуміють сенс саморозвитку та не мають намір витратити час на «стандартний» набір послуг, що надають державні освітні заклади. Місією для таких закладів є мотивування до отримання освіти саме в державних закладах. Інституціям у період різнопланового розвитку можливостей отримання інформації та, відповідно, до цього дипломів, сертифікатів доводиться конкурувати та робити акцент на вже обговорюваний тренд гейміфікацію задля більшої інтерактивності.

Висновки. Традиційні навчальні установи за таких умов будуть вимушені конкурувати не лише з іншими освітніми інституціями, але й з неформальними способами отримання потрібної кваліфікації. Аби зберегти свою монопольність та авторитетність поміж такого вибору традиційним освітнім платформам необхідні оперативні модернізації та шукати нові форми та інструменти.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю. Київ : Знання України, 2005. 804 с.
2. Джурило А. П. До питання «реформування» як однієї з ключових дефініцій у галузі освіти: метод. зб. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2014. Вип. 82. С. 81-87
3. Дубасенюк О.А. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи: освіта, політика, економіка, культура : матеріали всеукр. конф. Київ, 2011. 142 с.
4. Колесник М. Ю. Наслідки реформування вищої освіти Німеччини. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2014. Вип. 35. 477–483 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2014_35_69.
5. Крымский С. Б. Научное знание и принципы его трансформации. Київ : Наук. думка, 1974. 207 с.
6. Мамонтова Н. А. Интеграційні процеси у сфері вищої освіти європейських країн як відповідь викликам постіндустріального суспільства. Проблеми науки. 2014. № 3. 36–41 с.
7. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Документи і матеріали. Травень – грудень 2004 р. Ч. 2 / упоряд.: М. Степко, Я. Болюбаш, В. Шинкарук, В. Грубінко, І. Бабин. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. 202 с.
8. Подольська С. А., Подольська Т. В. Соціологія : 100 питань – 100 відповідей : навч. посіб. Київ : Іноке, 2009. 352 с.
9. Проект Стратегії реформування вищої освіти до 2020 року. URL: http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/HE%20Reforms%20Strategy%2011_11_2014.pdf
10. Романовський О. О. Державне управління інноваційним розвитком сфери вищої освіти і науки. Досвід США. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2014. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=704>.
11. Сбруева А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англословянських країн в контексті глобалізації (90-ті р. XX - початок XXI ст.). Суми : Козацький вал, 2004. 500 с.
12. Соколова І. В. Управління вищою освітою у зарубіжних країнах. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2014. № 3/4.98–105 с.
13. Товканець С. А. Науково-технічне співробітництво як тенденція в розвитку вищої економічної освіти в європейських країнах. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. : Економіка. 2014. Вип. 1. 29–34 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2014_1_8.
14. Шихненко К. І. Розвиток теорії освітніх змін у педагогічній думці США (остання чверть XX – початок XXI століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Сум. держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка. Суми, 2015. 322 с.